

**НОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН НА ГЛОБАЛЬНОМУ Й
РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ**

Анотація. Стаття присвячена аналізу системи національної безпеки у сучасному світі. Визначення нових викликів та загроз, які постають перед людством, розуміння сутності сучасних загроз та викликів сприяє методологічному обґрунтуванню завдань забезпечення національної безпеки. Питання забезпечення національної безпеки особливо актуалізувалися в умовах глобальних зміни, які виникли в епоху глобалізації та стрімкого розвитку ІКТ. Загрози та виклики безпеці швидкими темпами почали набувати універсального характеру. Нерозв'язані глобальні проблеми сучасності також наповнюють новим змістом поняття загроз національній безпеці.

Ключові слова: національна безпека, держава, загроза, виклик, система міжнародних відносин, криза, нові виклики та загрози

Abstract. The article analyzes the national security system in today's world. Identifying new challenges and threats, that are faced by humanity, understanding the nature of modern threats and challenges contributes to methodological substantiation of guaranteeing national security objectives. The issue of national security ensuring has particularly actualized in terms of global

* аспірант другого року навчання, кафедра міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка»,

науковий керівник - Гулай Василь Васильович, професор, доктор політичних наук, завідувач кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка»

changes that emerged in the era of globalization and rapid ICT development. Security threats and challenges at began rapidly acquire a universal character.

Unresolved global challenges of our time also filled with new content the concept of national security threats.

Key words: *national security, state, threat, challenge, the system of international relations, crisis, new challenges and threats*

Аннотація. *Статья посвящена анализу системы национальной безопасности в современном мире. Определение новых вызовов и угроз, стоящих перед человечеством, понимание сущности современных угроз и вызовов способствует методологическом обоснованию задач обеспечения национальной безопасности. Вопрос обеспечения национальной безопасности особенно актуализировались в условиях глобальных изменениях, которые возникли в эпоху глобализации и стремительного развития ИКТ. Угрозы и вызовы безопасности быстрыми темпами начали приобретать универсального характера. Нерешенные глобальные проблемы современности также наполняют новым содержанием понятие угроз национальной безопасности.*

Ключевые слова: *национальная безопасность, государство, угроза, вызов, система международных отношений, кризис, новые вызовы и угрозы*

Постановка проблеми. Проблема національної безпеки держави має важливе значення в контексті загального розвитку країни та реалізації її національних інтересів. Саме поняття національної безпеки останнім часом усе частіше з'являється на сторінках інформаційних видань, водночас багатоаспектність і комплексність цієї проблеми зробили її предметом дослідження фахівців різних сфер діяльності. Аналіз загроз та викликів, а також поняття «національної безпеки» зумовлений тією обставиною, що дане поняття є базовим для формування концепції національної безпеки

будь-якої держави, а це є основним рушієм при визначенні політики національної безпеки, основна функція якої покладена на визначення головних інтересів націй та здійснення керівництва під час створення основних стратегій, що стосуються сьогоdnішніх і майбутніх загроз, а також можливостей їх усунення. Розуміння сутності сучасних загроз та викликів сприяє методологічному обґрунтуванню завдань забезпечення національної безпеки, в тому числі і нашої держави. Саме цим і зумовлений вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує чимало досліджень у сфері національної безпеки та її складових. Вагомий внесок у теорію і практику національної безпеки зробили провідні західні та російські вчені. Важливу роль у теоретичному дослідженні цієї проблематики відіграє праця В. Ліпкана «Національна безпека України». Окрім того, питанню сучасних загроз та викликів національній чи міжнародній безпеці у зовнішньополітичній сфері присвячені роботи таких дослідників: В.П.Горбуліна, І.А. Грицяка, А.Б. Качинського, В.І. Почепцова, А.А. Падеріна, Г.М. Перепелиці, Т.С. Стародуб, Г.П. Ситника, І.А. Храбана, Л.Д. Чекаленко, В. Якушика. Окремим складовим національної безпеки (еконо-мічній, екологічній, інформаційній, зовнішньополітичній тощо) були присвячені роботи Г. Перепелиці, О. Власюка, М. Ожевана, М. Різуна, В. Мунтіяна, А. Сухорукова, Д. Прейгера, Я. Жаліла, В. Гейця, В. Ліпкана, Г. Ситника та ін. Також проблемами загроз та викликів забезпечення національної безпеки займалися і займаються такі відомі зарубіжні дослідники, як Е. Азер, А. Ахарія, А. Беттлер, С. Браун, Б. Броді, А. Возженіков, А. Волферс, М. Каплан, Д. Кауффман, У. Ліппман, Г. Моргентау, О. Прохожев, Є. Ротшильд, С. Стрендж, Д. Тренін, К. Холсті, С. Хоффманн та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри велику кількість публікацій залишається багато невирішених проблем у теорії та практиці національної безпеки. Окрім того, ситуацію ускладнює

відсутність системності стосовно понятійного апарату у цій сфері, а також обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління національною безпекою. Аналіз сучасного стану національної та міжнародної безпеки як однієї з глобальних проблем людства, дослідження категорії «національна безпека» та «сучасні загрози та виклики національній безпеці» потребують більш детального дослідження зважаючи на ті глобальні зміни, які виникли в епоху глобалізації, коли світ став більш взаємопов'язаним та взаємозалежним. Загрози та виклики безпеці швидкими темпами почали набувати універсального характеру, реально загрожуючи національній, регіональній, а нерідко й міжнародній безпеці та стабільності.

Формулювання цілей статті. У запропонованій статті автор робить спробу проаналізувати сучасні основні загрози та виклики національній безпеці, а також дослідити головні фактори, які визначають динаміку і сутність нових загроз національній безпеці, з якими зіштовхуються держави на початку XXI століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Самостійне існування нації у тій чи іншій державній формі, національний розвиток і поважне місце на світовій арені все більше залежить від того, якою мірою буде гарантована національна безпека держави. Питання забезпечення стабільності та розвитку національної безпеки держави завжди було одним із ключових пріоритетів та цілей і залишається актуальним на сьогодні не лише для окремо взятої країни, а й для всіх країн загалом. Особливо це стосувалося становлення та впровадження гідної системи безпеки на міжнародному рівні відповідно до міжнародних стандартів і правил.

В сучасному світі відбуваються радикальні зміни. Головною тенденцією світового розвитку стала глобалізація. З одного боку, зростає взаємозалежність країн та регіонів, а з другого — посилюється розрив між багатими та бідними державами, загострюються соціально-економічні, соціально-політичні, етнокультурні суперечності усередині країн. Тому

підтримання національної безпеки потребує нових підходів. У такій ситуації перебуває Україна, що зумовлює необхідність дослідження та втілення у життя науково обґрунтованої системи безпеки[3, С. 200].

Як зазначає український дослідник О. Коломієць, сьогодні ми спостерігаємо появу низки новітніх загроз системі міжнародної безпеки всіх рівнів, що потребує координації спільних зусиль держав, міжнародних інститутів і світової спільноти для протидії їм. Особливо значимим стає завдання класифікації причин, які впливають на стан нинішньої системи міжнародної безпеки. А отже, є нагальна потреба – системно дослідити цю вагому для світової спільноти проблему, напрацювати ефективні заходи для її розв'язання, що забезпечить стабільність і мир в умовах зростання міжнародної напруги[7, С. 3].

Проблема забезпечення безпеки завжди турбувала людство у процесі його цивілізаційного розвитку. Після двох світових воєн та припинення режиму «холодної війни» не виправдали себе сподівання щодо зменшення кількості загроз національній та міжнародній безпеці. Міждержавні конфлікти, терористичні акти, загроза ядерної війни, надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру продовжують становити велику небезпеку і в ХХІ столітті.

Перелік реальних та потенційних загроз національній та міжнародній безпеці далеко не вичерпується вищенаведеними прикладами. За цих обставин забезпечення національних інтересів будь-якої держави світу передбачає адекватне реагування на виклики та загрози сучасності, тобто проведення ефективної політики національної безпеки[2, С. 42].

Згідно з Додатком до Концепції (основи) національної безпеки України:

Національна безпека – це рівень захищеності життєво-важливих інтересів, прав і свобод особи, життєво-важливих інтересів суспільства, держави та її довкілля від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Загроза національним інтересам України – обумовлене природною, зовнішньополітичною, внутрішньополітичною та будь якою іншою ситуацією виникнення реальної можливості заподіяння шкоди її національним інтересам, або закладення виразної тенденції до такого виникнення.

Виклики – це прояви природної, зовнішньополітичної, внутрішньополітичної або будь - якою іншої ситуації, які породжують загрози національним інтересам України, чи обумовлюють потребу в адекватних діях держави з компенсації цих загроз[5].

Сподівання початку 1990-х років на рішучий прорив до нової, більш безпечної системи світового устрою, поки не ствердились. На зміну загрозі тотального ядерного знищення цивілізації прийшли нові загрози і виклики, загострились проблеми забезпечення безпеки, що зумовлені глобалізацією. Це тероризм і сепаратизм; національний, релігійний та інші форми екстремізму; торгівля наркотичними засобами і організована злочинність; регіональні конфлікти та загроза поширення зброї масового знищення; фінансово-економічні кризи; екологічні катастрофи і епідемії.

Всі ці проблеми існували й раніше, однак в епоху глобалізації, коли світ став більш взаємопов'язаним та взаємозалежним, вони швидкими темпами почали набувати універсального характеру, реально загрожуючи регіональній, а нерідко й міжнародній безпеці та стабільності, втручаючись у повсякденне життя мільярдів людей[1, С.35].

Однією з характерних рис сучасної міжнародної системи стала транснаціоналізація міжнародних відносин, яка характеризується активізацією діяльності недержавних акторів в межах кордонів двох і більше держав. Виникнення транскордонних безпекових проблем, загроз органічно пов'язано з послабленням (або й скасуванням) контролюючої/розділяючої функції державних кордонів, розширення транскордонної співпраці між різноманітними бізнес-структурами та соціальними інститутами, окремими особами, що діють і різних державах.

Варто зауважити, що якщо з переліком загроз безпеці держави визначитися відносно легко (їх ідентифікація відбувається на основі практики), то розробити методи та інструментарій протидії цим загрозам значно складніше. Додатковою проблемою є той факт, що часто ці загрози не є самостійними і комплексно негативно впливають на безпечову ситуацію. Дані загрози є взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими. До того ж, вплив цих загроз накладається на «традиційні» проблеми національної чи міжнародної безпеки держави. Глобалізаційні процеси та інформаційно-комунікативна революція призвели до феноменального розширення можливостей для «легальних» організацій та суспільних інституцій, однак водночас відкриваються широкі можливості також і для організацій та угруповань, які деструктивно впливають на розвиток суспільства.

Події в Сирії і пов'язані з конфліктом в цій державі масові потоки біженців, загострення проблеми тероризму у Європі, ускладнення гуманітарної ситуації на периферії ЄС, у суміжних державах, зростання внутрішньої напруженості в окремих державах Європи і посилення націоналістичних, екстремістських партій та рухів – все це чітко ілюструє тенденції в розвитку транснаціональних загроз сучасним державам. Події в Україні також можуть слугувати ілюстрацією ситуації, коли неспроможність держави захистити свій кордон призводить до військово-політичної дестабілізації цілих регіонів під впливом, який інспірований з-за кордону. Зрештою, поширення практики т.зв. «гібридної війни» стає можливим, зокрема, завдяки зростанню прозорості кордонів і неможливості абсолютного контролю транзиту через кордони людей, товарів, фінансів, інформації. Держави змушені діяти в нових реаліях трансформації системи міжнародних відносин[6, С.60].

Довгий час безпека беззастережно пов'язувалася з військовим потенціалом суб'єкта. Однак на сучасному етапі розвитку людство стикнулося з новими викликами й змушене зважати на безліч нових

факторів, що визначають його розвиток. Змінилося й саме поняття безпеки. Стала очевидною її багатогранність, коли кожна із граней, як військова, так і політична, економічна, соціальна, екологічна відіграє свою роль. Сьогодні при створенні систем забезпечення безпеки соціально-економічної сфери необхідно враховувати інноваційні процеси, пов'язані з глобалізацією, регіональною інтеграцією, розвитком соціального виміру, високих технологій і інформатизацією суспільства. Поняття безпеки, що розширилося під впливом глобальних процесів, припускає досягнення балансу між її різними аспектами[4].

Масштабні зміни, що відбулися протягом ХХ – на початку ХХІ ст. у міжнародній системі, зокрема, припинення протистояння соціально-політичних систем, установа монополярного світоустрію, зростання рівня загрози для регіональної та глобальної безпеки з боку міжнародного тероризму та організованої злочинності, висунули на перший план проблеми формування та функціонування системи міжнародної безпеки. Передусім ідеться як про її теоретичні аспекти, що торкаються необхідності переусвідомлення поняття «міжнародна безпека» та проблеми джерел сучасних загроз, так і про роль міжнародних інститутів, статутним і пріоритетним завданням яких є інституціонально-функціональне забезпечення міжнародної безпеки[10, С. 279].

Принципова риса даного періоду полягає в тому, що на зміну домінанти глобальної загрози прийшла маса потенційних загроз: меншого масштабу, але при цьому досить серйозних за своїми наслідками для міжнародного миру й стабільності, таких, що зачіпають інтереси багатьох держав. За таких умов створення ефективної системи міжнародної безпеки вимагає об'єктивної, безпомилкової оцінки можливих внутрішніх і зовнішніх, воєнних та невоєнних загроз. Серед невоєнних загроз найбільш небезпеку для європейських країн (в тому числі країн Центрально-Східної Європи) можуть становити:

- ✓ розвиток економічної кризи в країнах, які входили до складу

СРСР, також у східноєвропейських держав;

- ✓ зростання безробіття;
- ✓ екологічні негаразди, пов'язані з порушенням природного середовища у великих районах як на заході, так і на сході Європи;
- ✓ поширення нових видів наркотичних засобів;
- ✓ поширення нових видів захворювань, які важко піддаються лікуванню (СНІД, атипова пневмонія тощо);
- ✓ демографічний спад; неконтрольована міграція з країн «третього світу» [1, С.38].

У зв'язку з цим, проблематика становлення якісно нової системи національної безпеки є дуже актуальною, що пояснюється не тільки її абсолютним значенням для збереження людської цивілізації, а й важливим значенням для стабільного функціонування держави та світового співтовариства загалом.

Україна також має бути залучена до процесу регулювання глобальних проблем міжнародної безпеки, оскільки світове співтовариство ввійшло в нову фазу розвитку – фазу становлення нової системи міжнародних відносин, яка змогла б дати відповіді адекватні новим викликам сучасності[10, С. 280].

Політична наука застосувала системний аналіз для дослідження механізмів регіональної безпеки і розробки її окремих компонентів, включаючи військово-політичні, соціально-економічні, соціально-культурні, політико-інституційні та інші, зосереджуючи пріоритетні дослідження на державно-політичних інститутах та системі забезпечення національної безпеки. Протягом «холодної війни» більшість принципово важливих, фундаментальних теоретичних аспектів зазначеної проблеми не мали вичерпного пояснення, адекватного реаліям ядерного протистояння, внаслідок чого значна увага надавалася пошуку доказів, що прихильність ідеалам миру визначає саме природа окремих громадянських суспільств. Із

початком європейської політико-економічної інтеграції західні експерти надавали дедалі більшу перевагу економічним чинникам.

Концепція «кооперативної безпеки» виникла з метою подолати проблеми, що постали перед світовою спільнотою після завершення «холодної війни». Це пов'язано зі зростаючою взаємозалежністю країн унаслідок глобалізації, зростання кількості претендентів на монополію в міжнародній політиці.

Таким чином, сучасна глобалізована світобудова переживає кризу, пов'язану з дивергенцією Ялтинсько-потсдамської системи міжнародних відносин. Нині деякі фахівці розглядають її як загальносистемну кризу, що характеризується якісним перетворенням глобальної системи світобудови[7, С. 11].

Сьогодні під впливом глобалізації відбуваються серйозні зміни в усій структурі суспільства і держави. З погляду глобалізму держава у новій реальності не буде більше домінуючою силою на світовій арені. Держави, з цієї точки зору, втрачають свою національну ідентичність. Відбувається ерозія внутрішнього суверенітету та обмеження національного (державного) суверенітету.

Здебільшого національну безпеку пов'язують лише з діяльністю спецслужб, ототожнюють з обороною держави тощо. Це справді так, у сучасному світі гарантії національної безпеки досі забезпечуються силою чи погрозою застосування такої сили, і військова могутність є одним з чинників сили держави. Проте не слід відкидати й те, що все більшого значення набувають економічні, політичні, морально-етичні та інші, не силові аспекти забезпечення національної безпеки[9, С. 109].

У сучасному світі все більшого значення набувають економічні та інформаційні аспекти забезпечення безпеки. Економічна криза в умовах глобалізації світової економіки може в лічені години дестабілізувати народне господарство країн, розташованих одна від одної за тисячі кілометрів. Важко уявити собі й можливі наслідки порушення

функціонування інформаційних мереж, бо інформація — важливий економічний, політичний та соціальний ресурс. Нерозв'язані глобальні проблеми сучасності — екологічна, енергетична, продовольча — також наповнюють новим змістом поняття міжнародної безпеки[3, С. 201].

Наростає потенціал конфліктності, пов'язаний зі збільшенням розриву між багатими і бідними країнами, політичним і релігійним екстремізмом, агресивним націоналізмом, сепаратизмом і збереженням територіальних претензій, посиленням релігійної нетерпимості та ксенофобії, високим рівнем терористичної активності і транснаціональної організованої злочинності, розповсюдженням зброї масового знищення та неконтрольованим поширенням матеріалів і технологій, які можуть бути використані для виробництва такої зброї[8, С. 215].

Основою для успішної діяльності системи безпеки є реальне сприйняття та пізнання небезпек і загроз. Важливо об'єктивно систематизувати за мірою зрілості та мірою втрати, яку вони можуть завдати особистості, суспільству, світовому співтовариству.

Події ХХ-го століття змінили багато уявлень про пріоритети міжнародної чи національної безпеки. Більшість дискусій на цю тему зараз розгорнулися навколо питання адаптації існуючих міжнародних структур безпеки до нових викликів та загроз сучасності та проблем встановлення нового світового порядку, який передбачає певний перегляд традиційних міжнародних норм і правил поведінки суверенних держав.

Проте, слід зазначити, що існуючі глобальні та регіональні системи безпеки в останні десять років виявилися нездатними ефективно реагувати на новий спектр загроз воєнного характеру. Саме слабка ефективність традиційних структур безпеки, головним завданням яких було упередження широкомасштабного збройного нападу ззовні, спричинили перегляд підходів до проблем гарантування безпеки на законодавчому, так і на інституційному рівнях. Поява нових концепцій безпеки, нових стратегій та доктрин, воєнна реформа національних збройних сил майже у

всіх провідних країнах світу та процеси адаптації ООН, НАТО, ОБСЕ до нових викликів третього тисячоліття - яскраве тому підтвердження [1].

Саме тому, проблеми національної безпеки стоять сьогодні у центрі уваги більшості цивілізованих країн світу, міждержавних утворень та громадських об'єднань. Причиною такої уваги стало саме глобальне середовище безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру.

Сьогодні до зовнішніх чинників варто зарахувати насамперед глобальні тенденції, які потенційно є джерелами загроз національній безпеці. До них належать, наприклад, загострення конкуренції між світовими центрами сили, причому нерідко порушуються норми міжнародного права, застосовується силовий тиск; спостерігаються спроби держав вирішувати свої проблеми за рахунок інших, неспроможних ефективно захищати власні національні інтереси; криза міжнародної системи безпеки, що ґрунтується на ялтинсько-гельсінських принципах, розмивання системи міжнародних угод у галузі стратегічної стабільності, послаблення ролі міжнародних безпекових інститутів; невизначеність засад нової міжнародної системи безпеки, що у комплексі з недосконалою системою міжнародного права уможливорює безкарне застосування сили на міжнародній арені для реалізації власних інтересів; наявність самопроголошених квазідержавних утворень на територіях суверенних держав, поява небезпечних прецедентів визнання деяких з них іншими державами, що стало стимулом для процесів регіонального сепаратизму; поширення тероризму, піратства, наркобізнесу, незаконної торгівлі зброєю і ядерними матеріалами, транскордонної організованої злочинності, відмивання брудних грошей, незаконної міграції, торгівлі людьми, кіберзагроз та ін.

До внутрішніх чинників загрози національній безпеці можна віднести такі: корумпованість державних інститутів, їх неспроможність надавати адекватні відповіді на виклики сучасності, криза суспільної

довіри до них; низька дієвість існуючих механізмів підготовки, прийняття та виконання державних рішень; недосконалість правового регулювання суспільних відносин; системні недоліки у функціонуванні судової системи, що підривають довіру населення до держави і права, обмежують захист прав і свобод громадян, загрожують законним інтересам господарюючих суб'єктів; неадекватність реагування державних органів на конфліктні загострення у сфері політичних, економічних, соціальних, міжетнічних, міжконфесійних відносин, радикалізацію суспільних настроїв і поширення проявів екстремізму, зокрема інспірованих ззовні; відчутне погіршення стану економічної безпеки, критичне зростання рівня загроз енергетичній безпеці та ін.[9, С. 110].

В сучасний час неймовірного розвитку інформаційно-комунікативних технологій та сучасна інформаційна діяльність можуть зламати будь-яку внутрішню стабільну державу, навіть не виказуючи зовнішньої агресії (наприклад, у разі світової ядерної катастрофи можуть бути знищені десятки нейтральних країн). З другого боку, міжнародна сфера може стати надійним фактором внутрішньої безпеки держави.

Комп'ютеризація та інформаційна революція відкрили шлях для науково-технічної революції у військовій справі. Впровадження нових технологій суттєво змінило характер та можливості звичайної зброї, системи розвідки та керування військовими діями, привело до створення високоточної зброї, розширило можливості військових дій на відстані та ін. Зростає значення якості зброї, яке складно компенсувати її кількістю. Все більшим стає розрив між передовими у технологічному плані країнами та іншим світом. Такий стан справ об'єктивно стимулює відсталі у науково-технологічному відношенні країни або приєднуватися до коаліцій високорозвинених країн або шукати проти ваги у сфері «зброї для бідних», якою сьогодні є зброя масового знищення[3, С. 201].

При створенні нової системи безпеки у Європі варто також брати до уваги стан сусідніх з Європою регіонів, характер воєнних та невоєнних

загроз, здатних дестабілізувати мир. У цілому оцінка характеру можливих загроз, передусім воєнних, повинна спиратися на такі висновки: по-перше, зростає небезпека внутрішньодержавних конфліктів; по-друге, міждержавні війни на європейському континенті у майбутньому малоймовірні; по-третє, зберігається загроза для всіх держав за межами європейського континенту, головним чином, з боку тоталітарних режимів Близького Сходу й Азії. Загалом традиційними джерелами воєнної небезпеки є прагнення до гегемонії, перевага в стратегічних та ядерних озброєннях, експансіонізм, який притаманний окремим державам. З'явилися й нові виклики та загрози стабільності та сталому соціально-економічному розвитку в суспільстві. На рівень безпеки на сучасному етапі світового суспільно-економічного розвитку впливають такі світові загрози як тенденція до зростання кількості локальних конфліктів, розширення міжнародного тероризму, для якого не існує кордонів, формування могутніх незаконних збройних формувань, розкрадання ядерних матеріалів і поширення ядерних технологій, наявність стратегічних озброєнь в агресивних сил. Також глобалізуються процеси організованої злочинності і розповсюдження етнічних конфліктів[1, С.39].

Сьогодні забезпечення національної чи міжнародної безпеки залишається головною проблемою сучасності. Сучасна зброя не залишає жодній державі надії забезпечити свою безпеку лише військово-технічними засобами, нарощуванням озброєнь і збройних сил, оскільки не тільки саму ядерну війну, а й гонку озброєння виграти не можна. Стало очевидним, що безпека держав може бути забезпечена за допомогою не військових, а політичних і міжнародно-правових засобів. Шлях до гарантій безпеки кожної окремої держави лежить через всесвітнє зміцнення загальної безпеки. Усеосяжна система міжнародної безпеки становить новий підхід до проблеми забезпечення миру та безпеки на планеті.

Отже, проблема підтримання миру й зміцнення міжнародної безпеки, як і раніше, є однією з головних у сучасному міжнародному праві. Однак

нинішній етап розвитку відрізняється тим, що світ стає більше взаємозалежним і неподільним, що зумовлює необхідність ще більш масштабного й активного співробітництва держав у сфері зміцнення системи міжнародної безпеки[10, С. 282.].

Висновки. Отже, однією з найважливіших проблем сучасності є гарантування національної безпеки. Системи міжнародних відносин, яка склалася під час холодної війни, вже не існує, натомість на її місці формується нова геополітична реальність. Трансформація наприкінці ХХ століття понять національної безпеки та міжнародної безпеки, самої сутності явищ, які стоять за цими поняттями, – це загально визнаний і прийнятий факт як для наук, які вивчають міжнародні відносини та право, так і для самої міжнародної практики. Незалежно від теоретичних та ідеологічних підстав вчені, експерти та політики говорять про зміну загроз міжнародній безпеці, появі принципово нових загроз, які не підпадають під жодне із раніше прийнятих визначень. З'явилися нові аспекти міждержавної безпеки: інформаційна агресія, а також інформаційна війна, гібридна війна, фінансова інтервенція і багато інших, визнані і невизнані на міжнародному рівні загрози, які можуть фундаментально порушити внутрішній устрій держави, аж до позбавлення суверенітету. На сьогоднішній час на зміну домінанті глобальної загрози прийшла маса потенційних загроз меншого масштабу, але при цьому досить серйозних за своїми наслідками для міжнародного миру й стабільності, таких, що зачіпають інтереси багатьох держав.

На підставі наведеного слід констатувати, що за останні роки світ в цілому, так і національні держави, зіткнулись з низкою нових викликів, які створюють загрозу безпеці, розвитку та благополуччю громадян. Водночас не кожна система національної безпеки держави може продемонструвати свою стійкість перед обличчям цих викликів.

Список використаних джерел

1. Білас І.Г. ООН та сучасні виклики і загрози міжнародній спільноті та безпеці в умовах глобалізації / І.Г. Білас // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. - К.:, 2001 - С.34-39.
2. Глазов О.В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники / О.В. Глазов // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія. - 2011. - Т. 155, Вип. 143. - С. 42-46.
3. Дзьобань О.П. Проблеми захисту національних інтересів України у сфері державної безпеки в умовах геополітичних трансформацій XXI століття: монографія / О. П. Дзьобань, В. Я. Настюк, В. В. Бєлевцева; Нац. ун-т Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, НАПН України, НДІ інф-ки і права. - Х. : Право, 2013. - 295 с.
4. Дмитрук П.М. Особливості зарубіжної практики забезпечення безпеки в соціально-економічній сфері [Електронний ресурс] / П.М. Дмитрук // Державне управління: теорія та практика. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10dpmses.pdf>. [Дата звернення: 22.05.16.]
5. Додаток. Концепція (основи) національної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/-webproc34?id=&pf3511=13342&pf35401=24861>. [Дата звернення: 20.05.16.]
6. Іжнін І. Проблеми транскордонної безпеки у світі, що змінюється / Ігор Іжнін // Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний та гуманітарний виміри. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції // Упор. Р. Вовк, О. Кучик. (14 квітня 2016 р., м. Львів) – Львів, факультет міжнародних відносин ЛНУ ім.І.Франка, 2016. – 89 с.
7. Коломієць О. В. Особливості системи міжнародної безпеки в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-р. політ.

наук: спец. 23.00.04 Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку / Олег Валерійович Коломієць. – Одеса, 2015. – 37 с.

8. Нестеренко О.В. Безпека інформаційного простору державної влади. Технологічні основи / О.В. Нестеренко. — К.: Наук. думка, 2009. — 352 с.

9. Пасічний Р. Національна безпека України в епоху глобалізації / Роман Пасічний // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. - 2012. - Вип. 24. - С. 108-111.

10. Чехович Т.В. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами / Тетяна Чехович // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - № 1. - С. 277-283.